

Az ikrek nyelve

Ha késik az első szó

Az egészségesen fejlődő gyerek másfél-két esztendőskorára már nagyon sokat megért a környezetében használt szavak közül (ismeri például a legfontosabb személyek, kedvelt játékaik és ruhadarabjai nevét), és legalább 20-25 szóból álló aktív szókincsrel rendelkezik, mely a következő fél évben akár a duplájára is megnövekszik. Régen tudjuk, hogy ikrek esetében általában nem ez a helyzet! Később kezdenek el beszélni, mint „egyedül született” társaik, és lemaradásukat rendszerint hosszú ideig nem tudják behozni: még 3-4 éves korukban is rövidebb mondatokat használnak, mint kortársaik, nehezebben fejezik ki magukat, rosszabbul artikulálnak a többiekénél, és a beszéd megindulásakor minden gyereknél tapasztalható „dajkanyelvet”; is jóval lassabban váltja fel a „felnöttes”; nyelvhasználat.

Természetes, hogy a beszédfejlődés késése az ikergyerekek szüleit komoly aggodalommal tölti el. Pedig rendszerint nincs rá okuk! Vizsgálatok bizonyítják, hogy az ikrek passzív szókincse megegyezik egyedül született társaikéval, vagyis a beszédet ugyanúgy értik – a hozzájuk intézett szavakra ugyanúgy reagálnak – mint társaik. Mégis, mi lehet az aktív beszéd késésének oka? Ne felejtjük el, hogy ez a kérdés nem csak azért fontos, mert a szülőknek örömet okoz, ha gyermekük gyorsan megtanul beszélni! A szavak a tárgyi és személyi világ szimbólumai, és amikor a szimbólumképzés gondot okoz, ezt a gyerekek minden olyan tevékenysége megsínyli, mely elválaszthatatlan a szimbólumoktól. Ilyen például a játék. Amikor a kétéves gyerek ránéz a gyufásskatulyára, és azt mondja: „házikó!”, szimbólumot alkot, és a „szimbolikus játék” (a papás-mamás, a doktorbáncsis és társai) különleges szerepet tölt be a 2-4 esztendőskorú gyerekek világában. Az ikrek beszédfejlődésbeli elmaradása tehát szorosan összefügg azzal, hogy ezek a gyerekek gyakran játékaikban sem egészen olyanok, mint a többiek, és sokak szerint szociálisan is éretlenebbek.

A titkos beszéd

Minderről majd talán legközelebb. Most térjünk vissza a beszédfejlődéshez. A legújabb kutatások szerint a születést megelőző néhány hét (amikor a két vagy több magzat már meglehetősen nehezen fér el az anyaméh viszonylag szűkre szabott terében) és a születéskor fellépő komplikációk komoly szerepet játszhatnak a beszédfejlődés késésében. Hagyományosan azonban három szociális okkal szoktuk a késést magyarázni. Mindenekelőtt azzal, hogy ikerszülést követően a szülők sokkal elfoglaltabbak, mintha csupán egyetlen gyerekről kellene gondoskodniuk! Ennek következtében ritkán beszélnek az ikrekkel külön-külön, a gyerekeknek adott válaszaikat rövidre fogják, mondataik „sietősebbek”, kapkodóbbak, mint az egyedül születő gyerekek esetén. Ez a magyarázata annak a furcsa jelenségnek, hogy az ikrek később is jobban megértik a kapkodó, „ideges” beszédet, mint a szabatos, lassan csordogáló mondatokat. A másik szociális ok az, hogy az ikrek versengenek egymással a felnőtt figyelméért, így a szülő és a gyermek kommunikációjában a „közbeszólás”, a „félbeszakítás”, a „megzavarás” igen gyakori – természetesen mindig annak a testvérnek a részéről, aki a beszélgetésből éppen kimaradt. Az ikrek beszédmódja nagyon jól alkalmazkodik ehhez a sajátos helyzethez – az otthonon kívüliekhez azonban annál kevésbé. A harmadik ok: az ikrek – vágyaikban, gondolataikban, érzéseikben, gesztusaikban – annyira hasonlítanak egymáshoz, hogy rendkívül leegyszerűsített nyelven is képesek kommunikálni. Az így kibontakozó „titkos nyelvet” csak ők értik, senki más, ami rendkívül romantikus, és bizonyos körülmények között hasznos is a gyerekek számára, de a külvilággal való kapcsolatfelvétellel alkalmatlan.

Szabályok

Nézzük most meg, hogyan segítheti a szülő az ikrek beszédfejlődését. Megpróbálom a legfontosabb „szabályokat” pontokba foglalni, bár végső soron szinte mindegyikben arról van szó, amit az ikrek nevelésének kérdéskörében már az előző írásomban is hangsúlyoztam: a szülőknek a gyerekeket nem egymástól elválaszthatatlan „párosként” kell kezelnie, hanem testvéreként, akik – bár egyszerre születtek – önálló individuumok!

1. A szülőnek következetesnek kell lennie abban, hogy egyszerre mindig csak az egyik gyerekhez beszéljen! Sőt, meg kell teremtenie azokat a lehetőségeket, melyek az ilyen beszélgetésekre módot kínálnak. Például, amikor a család sétálni megy, apu az egyik gyerekkel jobbra induljon el, anyu a másikkal balra. Amíg az előre megbeszélte helyen találkoznak, apu az egyik ikerrel, anyu pedig a másikkal zavartalanul kommunikálhat. Legalább egy-két alkalommal hetente, a fürdetést is meg lehet oldani úgy, hogy a gyerekek nem egyszerre, hanem egymás után ülnek a kádba. A „pancsizás” remek kommunikációs alkalom, nagyszerű dolog, ha a gyerekek esetenként képtelenek megzavarni egymást a szülővel folytatott beszélgetésben.

2. Amikor a szülő utasítja vagy kéri valamire ikreit, az instrukciókat külön-külön adja, ne mindkettőnek egyszerre! Röviden, kevés szót használva beszéljen, de az utasítás ugyanúgy hangozzék mindkét esetben. (Tehát ne azt mondja: „Gyerekek, tegyétek a pulcsitokat a szennyesbe!” – hanem azt: Laci, tedd a pulcsidat a szennyesbe! – majd: Feri, te is tedd a pulcsidat a szennyesbe!)

3. Ugyanez a helyzet akkor is, amikor a gyerekek – ilyen is előfordul – teljesítik a szülő kérését. „Köszönöm, Laci, sokat segítettél azzal, hogy a szennyesbe tetted a pulcsit!” „Remekül csináltad, Feri, a szennyesbe tetted a pulcsit, pont úgy, ahogy kértem!” Tehát jutalmazni, dicsérni is individuálisan kell a gyerekeket, nem párosan!

4. Közös játék, vagy bármilyen más, közös aktivitás során, a szülőnek törekednie kell arra, hogy a beszélgetést, amit az egyik gyerekkel megkezdett, be is fejezze – mielőtt a másik közbelép! Így három-négy „kommunikációs forduló” is kialakulhat: egy kommunikációs „oda-vissza” az egyik gyerekkel, majd ugyanígy a másikkal és így tovább.

5. A szülőnek nagyon kell vigyáznia arra, hogy miközben az üzenetet megfogalmazza, beszéd közben időnként szünetet tartson! Ez lehetőséget ad a gyerekeknek, hogy az információt „beépítse”, és arra is, hogy mondanivalóját a következő kommunikációs fordulóra megfogalmazza. A gyerekek időre van szüksége ahhoz, hogy végiggondolja: mit is akar mondani!

A szabályok, melyeket felsoroltam, kötelezőek, ha a szülő észreveszi, hogy ikrei elmaradtak a beszédfejlődésben kortársaik mögött. Tanácsos azonban, hogy kezdettől ezekhez a szabályokhoz igazodjék, mert így elérheti, hogy ikrei beszéde ugyanúgy fejlődik, mint az „egyedül született” gyerekéké.

Dr. Ranschburg Jenő

Forrás: CsaládiLap

Kapcsolódó cikkek:

Az ikrek nevelése